पाद: [पद्यते गम्यतेऽनेन करणे कर्माण वा घज्] 1 The foot (whether of men or animals); तयोर्जगृहतुः पादान् R. 1. 57; पादयोर्निपत्य, पादपतित &c. (The word पाद at the end of comp. is changed to पाद after स and numerals; i. e. सुपाद्, द्विपाद्, त्रिपाद् &c.; and also when the first member is used as a standard of comparison, but is a word other than हास्त &c.; see P. V. 4. 138-140; e. q. व्याव्रपाद. The nom. pl. of पाद is often added to names of persons or titles of address to show great respect or veneration; मृष्यन्तु लबस्य बालिशतां तातपादाः U. 6; जीवत्सु तातपादेषु 1. 19; देवपादानां नास्माभिः प्रयोजनम् Pt. 1; so एवमाराध्यपादा आज्ञापयन्ति Prab. 1; so कुमारिलपादाः &c. -2 A ray of light; बालस्यापि रबेः पादाः पतन्त्युपरि भूमृताम् Pt. 1. 328; Si. 9. 34; R. 16. 53 (where the word has sense 1 also). -3 The foot or leg of an inanimate object, as of a bed-stead; चतुष्दी हि निःश्रेणी ब्रह्मण्येव प्रतिष्ठिता Mb. 12. 20. 4. -4 The foot or root of a tree; as in पादप. -5 The foot of a mountain, a hill at the foot of a mountain (पादाः प्रत्यन्तपर्वताः); रेबां द्रक्ष्यस्युपलविषमे विन्ध्यपादे विशीर्णाम् Me. 19; S. 6. 17. -8 A quarter, fourth part; as in सपादो रूपक: 'one and one fourth rupee'; Ms. 8. 241; Y. 2. 174; कार्षापणे दीयमाने पादोऽपि दत्तो भवति SB. on MS. 6. 7. 20. -7 The fourth part of a stanza, a line. -8 The fourth part of a chapter or book, as of the Adhyāyas of Pāṇini, or of the Brahma-sūtras. -9 A part in general. -10 A column, pillar; सहस्रपादं प्रासादं.....अधिरोहन्मया दृष्टः Mb. 5. 143. 30. -11 A foot as a measure equal to twelve Angulis. -12 The quadrant of a circle. -13 The foot-hole or bottom of a water-skin; इन्द्रियाणां तु सर्वेषां यद्येकं क्षरतीन्द्रियम् । तेनास्य क्षरति प्रज्ञा हतेः पादादिबोदकम् ॥ Ms. 2. 99. -14 A wheel; गिरिकूबरपादाक्षं शुभवेण त्रिवेणुमत् Mb. 3. 175.4; Ki. 12. 21. -15 A golden coin (weighing one tola); स ह गनां सहस्रमन-हरोध दश दश पादा एकैकस्याः शृङ्गयोराबद्धा बभुदुः Bri. Up. 3.1.1. -Comp. -अग्रम the point or extremity of the foot; पादाग्रस्थितया मुहः स्तनभरेणानीतया नम्रताम् Ratn.1.1. -अङ्कः a foot-mark. -अङ्गदम्, -दी an ornament for the foot, an anklet. -अङ्गुलि:, -ली f. a toe. -अङ्गुष्टः the great toe. -अङ्गुष्टिका a ring worn on the great toe. -अन्तः the point or extremity of the feet. -अन्तरम् the interval of a step, distance of a foot. (-t) ind. 1 after the interval of a step. -2 close or near to. -आन्तिकम् ind. near to, towards any one. - 313 n. butter-milk containing a fourth part of water. - आभास n. water in which the feet (of revered persons) have been washed. -अरविन्दम्, -कमलम्, -पङ्कजम्, -पश्चम् a lotus-like foot. -अर्घ्यम् a gift to a Brāhmāṇa or a venerable person. -अर्धम् 1 half a quarter, an eighth; पादं पशुश्च योषिच्च पादार्ध रिक्तकः पुमान Ms. 8. 404. -2 half a line of a stanza. -अलिन्दी a boat. -अवनामः bowing to a person's feet; इति कृतवचनायाः कश्चिदभ्येत्य विभ्यद्गलितन्यनवारेयौति पादावनामम् Si. 11. 35. -अवनेजः washing another's feet; विभ्व्यस्तवा-मृतकथोदवहास्त्रिलोक्याः पादावनेजस्रितः शमलानि हन्तुम् Bhāg. 11. 6. 19. -अवसेचनम् 1 washing the feet. -2 the water used for washing the feet; दूरात पादाबसेचनम् Ms.

4. 151. -अष्ठीलः the ankle; मर्मस्वभ्यवधीत् कृदः पादाष्ठालैः खुदारुणैः Mb. 10. 8. 24. -आघातः a kick. -आनत a. prostrate, fallen at the feet of; कयासि कामिन् सुरतापराधात् पादानतः कोपनयावधूतः Ku. 3.8. -आवर्तः 1 a wheel worked by the feet for raising up water from a well. -2 a square foot. -आसनम् a foot-stool. -आस्फालनम् trampling or motion of the feet, floundering. -आहतः a. kicked. -आहति f. 1 treading or trampling. -2 a kick. -उद्कम्, -जलम् 1 water for washing the feet. -2 water in which the feet of sacred and revered persons are washed, and which is thus considered holy; विष्णु-पादोदकं तीर्थं जठरे धारयाम्यहम्. -उद्रः a serpent; यथा पादो-दरस्त्वचा विनिर्मुच्यते Prasna. Up. 5. 5. - उद्धूतम् stamping the feet. -कटकः, -कम्, -कीलिका an anklet. -कृच्छ्रम् a vow in which taking of meals and observing a fast are done on alternate days; Y. -श्रेपः 1 a footstep. -2 a kick with the foot. -गण्डीर: a morbid swelling of the legs and feet. -प्रनिथ: the ankle. -प्रहणम् seizing or clasping the feet (as a mark of respectful salutation); अकारयत् कारयितव्यदक्षा क्रमेण पादग्रहणं सतीनाम् Ku. 7. 27. -चतुरः, -चत्वरः 1 a slanderer. -2 a goat. -3 the fig-tree. -4 a sand-bank. -5 hail. -चापल्यम् shuffling of the feet. -चारः going on foot, walking; यदि च विहरेत पादचारेण गौरी Me. 62 'if Gauri should walk on foot'; R. 11. 10. -2 the daily position of the planets. – चारिन a. 1 walking or going on foot. –2 fighting on foot. (-m.) 1 a pedestrian. -2 a foot-soldier. -च्छेद्नम् cutting off a foot; पादेन प्रहरन् कोपात् पादच्छेदन-मर्हति Ms. 8. 280. - जः a sūdra; पादजोच्छिष्टकांस्यं यत् ..... बिशुद्धेद् दशभिस्तु तत् Mb. 12. 35. 31. –जलम् 1 butter-milk mixed with one-fourth of water. -2 water for the feet. -जाहम् the tarsus. -तलम् the sole of the foot. -त्रः, -त्रा, -त्राणम् a boot or shoe. -दारी, -दारिका a chap in the feet, chilblain. - दाह: a burning sensation in the feet. -धावनिका sand used for rubbing the feet. -नालिका an anklet. -निकेतः a foot-stool. -न्यासः movement of the feet; पादन्यासी लयमनुगतः M. 2. 9. -पः 1 a tree; निरस्तपादपे देशे एरण्डोऽपि दुमायते H.1.67; अनुभवति हि मूर्ध्ना पादपस्तीत्रमुष्णम् S. 5. 7. -2 a foot-stool. (-पा) a shoe. ेखण्ड:, -ण्डम् a grove of trees. ेहहा a climbing plant. -पद्धतिः f. a track. -परिचारकः a humble servant. –पालिका an anklet. –पाशः 1 a foot-rope for cattle. –2 an anklet of small bells &c. (-शिक:, -शी) 1 a fetter; हस्तिपक-पादपाशिक-सैमिक-वनचर-पारिकर्मिकसर्खः m Kau.~A.~-2~amat. -3 a creeper. -पीठः, -ठम् a foot-stool; चूडामाणिभ-रुद् घृष्टपादपीठं महीक्षिताम् R. 17. 28; Ku. 3. 11. -पीठिका 1 a vulgar trade (as that of a barber). -2 white stone. -पूरणम् 1 filling out a line; P. VI. 1. 134. -2 an expletive; तु पादपूरणे भेदे समुच्चयेऽवधारणे Visva. -प्रक्षालनम् washing the feet; पादप्रक्षालने बजी Subhas. -प्रणामः prostration (at the feet). -प्रतिष्टानम a foot-stool. -प्रधारणम् a shoe. -प्रसारणम् stretching out the feet. -प्रहारः a kick. -बद a. consisting of verses (as a metre). -बन्धनम् 1 a chain, fetter. -2 a stock of